

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликатә хэынтқарратә усхэартә «Апъснымедиа»

2024 ш. мау 7 № 35-36 (21 542)

Урыстәыла Ахәаахьчаратә Усбарта 15 шықәса ахыцит

Ххәаакәа зыхьчо

Р. Гәымба ихьз эху Ахәынтқарратә филармонияфәы Ақсны Ахәынтқарракны икоу Урыстәыла Ашәартадара АФедералтә Матцзура Ахәаахьчаратә Усбарта ақдара 15 шықәса ахыцтра иазку аныхәатә усмәақгәтә мәақисит.

Ахәаахьчаратә Усбарта аиубилей рыдырныхәаларц арахь иаит Ахәынтқарра Ахада Аслан Бжьаниа, Жәлар Рейзара-Апарламент Аиҳабы Лаша Ашәба, Ақсны икоу Урыстәыла ацхаражәхәаф Михаил Шургалин, атәыла анапхгара алахәылацәа.

Мшақымза 30, 2009 шықәсазы Ақсны Урыстәылеи рхадәцәа Дмитри Медведеви Сергеи Багақшыи «Ареспублика Ақсны ахәынтқарратә хәаа ахьчаразы аусмәақгәтәкәа реицинагзаразы» Аиқәшахәтра рнапы ацаршит.

Аныхәатә еизарафәы дықәгыло, Ахәынтқарра Ахада Аслан Бжьаниа ихәеит:

«Урыстәылатәи ахәаахьчаратә архәтәкәа Ақсны ашәартадарей атышәынтәаларей рус афәы ихәдоу ароль нарызоит, Қырттәылеи уи адылащәеи рганахьала икоу атынчра аилагаразы аеазышәарақәа рақхьыркәкәаара алдыршоит. Ақсны жәлар ххәаакәа рыхьчарафәы игылоу Урыстәылатәи ахәаахьчаратә гәымшәакәа рьбаба даара хәтыр

рзакәуп. Ақсны анапхгара ахә харакны иршәоит атышәынтәаларей атынчрей ралыршаракны Ахәаахьчаратә усбарта инанагзо ароль», – ихәеит Ахәынтқарра Ахада.

Ақсны Ахәынтқарракны икоу Урыстәыла Ашәартадара АФедералтә Матцзура Ахәаахьчаратә Усбарта аиҳабы, аинрал-маиор Андреи Кудимов ихәтәи амш Ахәаахьчаратә усбарта аусзушәа зегьы рзы ихәдоу аныхәакәа иреиуоуп хәа изгәеитейт.

«Пхынгәымза 15, 2009 шықәсазы Ахәаахьчаратә Усбарта Ақсны ахәынтқарратә хәаа ахьчара иалагеит. Руалпшы аналгараан ахәаахьчаратә еиуеицшы аудаафрақәа ирықәшәон. Аамта кьафә иалагзаны атыпәнтәи ахәынтқарратә мчра аусбартақәеи атыпәнтәи ахаланапхгара аусбартақәеи аус рьцураала, ахәаахьчаратәи ашәхәтоу аналгаразы ихымпадатәи атыгьлазаашьақәа зегьы рақдара алыршахейт. Иахь Ақсны Ахәынтқарра Ахада, араионқәа рхадәцәа рьбуоурала хара хьыдтәкәа рыналгаразы акыр иманшәалоу атыгьлазаашьақәа хәақдоуп» – ихәеит иара.

Андреи Кудимов Ақсны анапхгара, ареспублика ахәынтқарратә мчра аусбартақәа ахәаахьчаратәи иманшәалоу атыгьлазаашьақәа рақдарей Ахәаахьчаратә усбарта аусзушәа рнырхарей рзы икәтоу аусналгатақәа рзы итабуп хәа ихәеит.

«Ари амш аены, 15 шықәса рақхьа, аиқәшахәтра рнапы ацаршит. Иара убри ала Урыстәы-

ла Ақсны ахәынтқарратә хәаа ахьчара ахәхьы иагеит. Иухәар алшоит, убасқан Ақсны ашәартадара ауасхьыр шьтәқан хәа. Ас еицш ахьдта аналгара азы атакпхькәра адқан Урыстәыла Ашәартадара АФедералтә Матцзура Ахәаахьчаратә Усбарта. 15 шықәса раахьыс Урыстәылатәи ахәаахьчаратәи ареспублика ахәаакәа рыхьчара азы арратә матцзура иахьысуейт, урт рахьынтәи шыца руалпшы аналгараан итахеит», – ихәеит Ақсны икоу Урыстәыла Ацхаражәхәартә абжгәф-ацхаражәхәаф Максим Литвинов.

Ақсны Ахәынтқарратә Шәартадара Амацзура ахантәафшәы Тәмыр Ахьыба Урыстәыла Ахәаахьчаратә усбартеи дарей ахәынтқарратә хәаа ахьчаразы еицимәақьырго аусналгатақәа ртәи инатшыны изгәеитейт.

Ихәраку азанаатдырра, афырхәтәра, агәымшәара, хьахә-хьачарада рәақхьа икәыргылоу адтәкәа рыналгара, – абарт аказьшәкәа рыла ианакүзаалакыи иалукаауейт Ахәаахьчаратә усбарта аусзушәа.

Ахәынтқаррей Ахәынтқарратә Шәартадара Амацзура аколлективтеи рыхьзала Тәмыр Ахьыба Урыстәылатәи ахәаахьчаратәи ирзеиғьаишәеит агәабзиара, агәамч, анафстәи рьрратә матцзурафәы аманшәаларей аиьхьзарақәеи.

Ахәаахьчаратәи дрыдныхәалеит, иара убас Ақсны икоу Урыстәылатәи АФедерация абжгәф, Ақсны икоу Урыстәылатәи АФедерация Ашәартадара АФедералтә Матцзура аофициалтә хәтарнак Александр Соболев. Уи Урыстәылатәи ахәаахьчаратәи Ақсны рколлегәцәеи конструктивла еиқәау русеицура азгәеитейт.

Александр Соболев аколлективтеи Мрашәара афәгыларә иадхәалоу имариам аамтәзы ахәаахьчаратәи даеа аамтәк еицшыкәа агәеанызареи аеазыкәтәра бзиет аадырцшлароуп хәа инатшыны изгәеитейт.

Иара агәра ганы изгәеитейт Ахәаахьчаратә усбарта аусзушәа егьа уадыра ыказаргыи, рәақхьа икәгылоу ахьдтәкәа рыналгарафәы аманшәаларей, ашықәснтқыра дуи, анасыци рзеиғьаишәеит.

Александр Соболев ахәаахьчаратәи рхьдтәкәа рыналгарафәы аманшәаларей, ашықәснтқыра дуи, анасыци рзеиғьаишәеит.

Аусмәақгәтә аофициалтә хәтә ашьтахь ақсуа естрада артистцәа алархәны аныхәатә концерт мәақисит.

фонд ахантәафшәы ихәтыпуаф Витали Цәыцба злахьыз аилацәажәарафәы изгәтәан абиуцеттә малкәа разымхара ишалнамыршо хазну аамтәзы аоңуцкәтәи аускәа Рминистрра имәапагназ амәаду агәтәрақәа раан иаарпшыз агхә-цхәкәа зегьы рапырхы.

Абри инамаданы, иааиуа ақхьнра хәсаб азуны Ақыза-министр рнапы ианициейт арееирайтәшәкәыргыларатә, усурақәа рплан азырхиара.

Афымцәмч акәша-мыкәша

Апресс-конференция ақнытә

Ақсны Ақыза-министр актәи ихәтыпуаф, аенергетикей атранспорт-и рминистр Цьансыхә Нанба Ақсуа телердиоилахәырафәы пресс-конференция мәақигейт.

Аминистр еизаз иргәалаиршәеит пхынчәынмза 29, 2023 шықәса рзы ишапцәз Ақсны аенергетикей атранспорт-и Рминистрра.

Аенергетикафәы ишьақәгылаз иуадафәу атыгьлазаашьа алтцразы икәтәтәу далацәажәо, Цьансыхә Нанба, рақхьа инатгәтәны икоу – иара аускыи ахәтә аусура иахәтоу афәзарафәы аиқәкаара ауп хәа азгәеитейт.

«Хымқәда ишьақәыргылатәуп афымцәмч ахархәара ақхьазгәкәа, даара зымәхак дуу атехникәтә цызкәа реитәтәра. Урт икоу адыррақәа рыла, 23% ркынза иназоит. Хара хәтәкәтәи аусура ишьақәыргылашьа иахәтоу еилахәкаарц азы ихәмоу алшарақәа еилахәкаауазар ахәтоуп», – ихәеит иара.

Цьансыхә Нанба иажәкәа рыла, Егьртәи азфымцәтәи станция ареспубликафәы рхы иадырхәо афымцәмч амәхак зегьы аушьтра алшазом.

Ишьақәгылаз атыгьлазаашьа алтцразы акрызцәкәа факторны икоуп ауаапсыра афымцәмч ахархәара тәкпхькәрала разнеира.

«2023-тәи ашықәс аиьшьалақәа рыла, ахархәара амәхак 300 миллион кВт/с. ркынза аитцәтәра алыршахейт. Ари имацым рбагоуп, уи даеазныкыи иартәбыргуйейт хара инамыцхьны ахарцкәа шәамоу», – ихәеит аминистр.

Аминистр иара убас атәыла зегьы иахьатәнакуа 27 нызкь афымцәпхьазгәкәа ишьақәыргылоуп, абонентцәа рхьцхьазара 90 нызкьык ркынза иназоит хәа изгәеитейт.

«Хара иарбоу аусура хымқәда иацхәцәроуп. Априборкәа рышьақәыргыларә афинанстә лейшәа аиғьтәразы зегьы реиҳа хьрхара аланы икәлеит. Иахь аибашьрашьтахьтәи аамтә зегьы иалагзаны атыгьлазаашьа митәык иееим фымцәла аиқәыршәара асистема хәзхьақшны, хәтәбзиара хәракым афымцәмч ахархәаразы ақара хәмшәо хәлагар, усқан ихәмоуыи хцәызуейт», – ихәеит Цьансыхә Нанба.

Иара афымцәмч ахархәаразы ашәатәкәа реизгәра астатистика ааигейт. Хазхәталатәи ахәкәа ркынтәи ашәатәкәа реизгәра 2024 шықәса актәи ақшьбарак азы 14% ркынза ауп иахьыназ. «Хәуаажәлар ркынтәи 14% мацара роума иахьа рхы иадырхәаз афымцәмч азы ахәцә ашәара зышоны икоу? Сара сгәанагарала, ара даеа проблемақәоуп икоу», – ихәеит Цьансыхә Нанба.

Звольшәараку афымцәцәахәа «Аегәара» атыгьлазаашьаи Бедиа ақьтан икәлаз аоны абылрей рзы азцәара атак кәцо, аминистр, амцәкәра, афымцәцәахәа «Аегәара» мыцхьы ақәыгәәара зауз афым-

цәмәангага атакнахәарей уи анафс ииашамкәа ишьақәыргылаз, аха инаамтәз икәгамыз ажәытә шьақәа иахьадкыислази, игылаз аоны иахьа-ахәзи ирыхькьаны икәлеит хәа ихәеит. «Ааха зауз атыгьлаз, Ахәынтқарра Ахада Аслан Бжьаниа идтәла Ақәа ақалақь афәы аоны рзаахәахейт. Дара рышоны фыц ргәақхейт, анхара иалагхәхейт», – ихәеит Цьансыхә Нанба. Аенергетикей атранспорт-и рминистр иарбоу аускыи афәы зегьы реиҳа иуадафәны икоу ақаратә малкәа рзымхара ауп хәа изгәеитейт.

Аминистр иажәкәа рыла, звольтхәраку афымцәцәахәа «Аегәара» шьәтанкыла аитәшьақәыргыларә атыгьлаз икан.

«Хара еилахәкаауейт икоу атыгьлазаашьафәы даеа фымцәмәангагәтә цәахәк аргыларә шәаху. Даеакала иухәозар, хара иарбоу ахьрхәртәла ф-проблемак хәмоуп: рақхьаз аргыларәны – агенерация азымхара. Аха хара еилахәкаауазар ахәтоуп, агенерация апроблема хәзбаргыи, уи ианааго афымцәмч ахархәаф икынза изланаеиуа афымцәцәахәкәағьы реитәшьақәыргыларә шәахху.

Ишдыру еицш, урт ртыгьлазаашьа, ус иухәар ауазар, еиҳа еиғьзар ауан», – еитейхәеит иара. Егьртәи азфымцәтәи станция ианаашьа афымцәмч ахьазымхо ақнытә, зымхара 40 мВт ркынза иназо азхьычәатә азфымцәтәи станцияқәа №2, №3, №4 реитәшьақәыргыларә апроблема цәыртцуйейт.

«Иарбоу азхьычәатә азфымцәтәи станцияқәа реитәшьақәыргыларей рреконтрукцией рзы ажәалагәлақәк хәуит. Хара урт аус рьдуларә хәуейт. Атыхәтәан хара ахәынтқарразы еиҳарак феида злоу апрокет афәы хәангылоит. Ари азцәара азбарала агенерация амәхак 350 млн. ркынтәи 400 млн кВт/с. ркынза ашьтыхра алыршахейт. Уи, аиашазы, адефицит аамтәзы хәтәрақәа зегьы ханартәазом, аха уеизгыи хәтыгьлазаашьа акыр еиҳа иармариоит», – инатшыны изгәеитейт Цьансыхә Нанба.

Цьансыхә Нанба иажәкәа рыла, ифәы азфымцәтәи станцияқәа рыргыларә алацәажәара макьана заацоуп. Убри аан агәз ала афымцәмч аазышьтыуа аобиект мацқәа рақдара азцәара активла аус адуларә мәақисуйейт.

Иара убас дазаатгылейт амаининг афәгыларә азцәарагыи. «2023 шықәсазы азинхьчаратә усбартақәа русзушәа ипшааны ирымырхит акриптовалиута архара иазку 3 000 аппарат, сьнтәа ирымхуп 640 инареиҳаны аппаратқәа, ари аусура иацхәоит», – ихәеит Цьансыхә Нанба.

Иара икәитцәз адыррақәа рыла, амаининг фермақәа змоу иахьатәи амш азы рхы иадырхәо афымцәмч 40 мегаватт иреитцәам.

«Хара ибзианы еилахәкаауейт афермақәа змоу иахьатәи амш азы рхы иадырхәо афымцәмч амәхак ихәафсыз ашықәсқәа ирфьырцшны уахәақшүазар ишеитцәхаз. Аха уеизгыи икоу ахархәарагыи алыршәтәзәам», – инатшыны изгәеитейт иара.

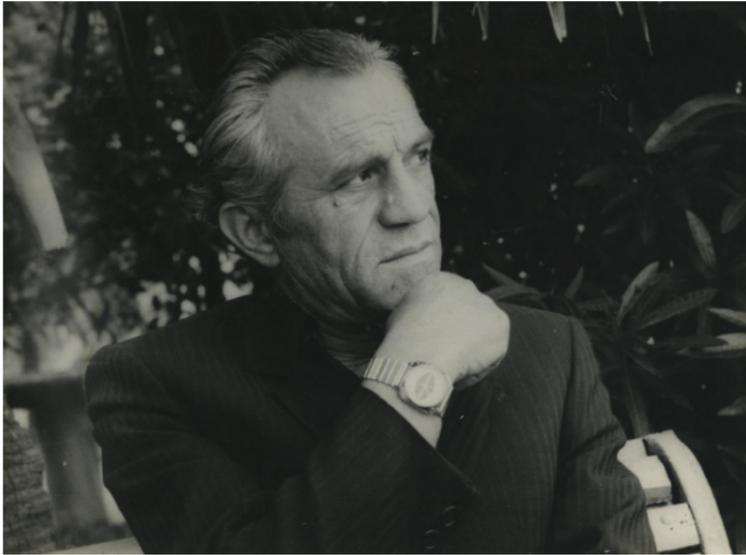
Амәақәа ртыгьлазаашьа иалацәажәеит

Ақсны Ахада Аслан Бжьаниа инапнтәкәа рыналгаразы Ақыза-министр Александр Анқәаб аилацәажәара мәақигейт автомашьынамәа хада «Гсоу – Егьры» атыгьлазаашьа азцәарақәа ирызкны, иара убас атыгьлазаашьа аиғьтәразы рақхьаз аргыларәны

инагәтәу аусмәақгәтәкәағьы наладаны.

Ақыза-министр актәи ихәтыпуаф, аенергетикей атранспорт-и рминистр Цьансыхә Нанба, Ареспубликатәи унитартә наплакы «Ақнымашынамәа» аиҳабы ихәтыпуаф Тенгиз Таркьыл, Ақсны амәатә

Абаһхатәра ашәахәәқәә

Нурбеи Камкиа –
90 шықаса

■ Иналукааша артиор, Аңсни Нхытц-Уацстәйлеи жәлар рартист Нурбеи Камкиа диижьтәи 90 шықаса цит.

Очамчыра араион аңсуа қыта Азһыбжәа ииз (1934 ш. апрель 15), иаазаз данқыишыз инаркны атеатр абзиабара шьтикааһан. Ашкол даналга дталоит Руставели ихьз зху Қарттәи атеатртә институт. Иа-лихыз абанаат ала ацара ицааиуан. Рцәцәас иман еицырдыруаз ақазәә дукәа. Нурбеи абаһхатәра шилаз агәра ргеит 1957 шықасазы, ахпәтәи акурс акны дантәаз а студент-цәа злахыз аспектәккәә руак акны даныхәмар нахыс.

1959 ш. Нурбеи дызлаз аңсуа гәып дрыцны атеатртә институт иалганы Аңсныа ихынхәит. Агәып асура иалагеит Аңсуа театр акны. Арака аңшәә ду змаз, еицырдыруаз артист-цәа аус руан, урт рқазара ашазарала ахәәпшәә хырхһан, рыхьз-рыпша наһһан. Азиз Агрба, Леуа Касланзи, Разанбеи Агрба, Шәарах Пачалиа, Минадора Зыхәба, Анна Аргәын-Коношок ухәа ирфәртәауаз рацәан.

Абицара җәа амилаттә театр иахь-атцагылаз реицарәтәи абицара иацанакуаз аңсуа артистцәа иреиуан: Нурбеи Камкиа, Софа Агәмаа, Етери Коғониа, Виолетта Маан, Шәлуа Гыцба, Амиран Таниа, Чынчор Цьениа, Нелли Лакоба, Виачеслав Аблотиа, Рушьни Цьопуа, Алыкәса Ермолов, Заира Амқәаб-Ермолова, Лидиа Гыцба, Мажара Зыхәба, Сергеи Сақаниа, Олег Лагәлаа ухәа.

Ашықәсқәа цон, Нурбеи иабицара еиуаз есаира рқазара аадырцшуан, ишнейшнейуаз ахәәпшәә еицырдырит иадыртцоз ахәәсәһәкәә рыла. Нурбеи ихәта иеицш, аитцәә рзы шьарда ацанакуан асцена азқазәә дукәа рыцыхәмарра. Атеатртә цтсазараҗәи уи акырзә хәартара алан, убас дахәәпшуан артист ихәтә.

«Аңшәә ду зырхәһәз асценаҗәи санрыццәыртлак исылымшашагы сылсыршон. Азиз, Минадора, Шәарах, Леуа ухәа аамтә удаәкәә раан, аңшәәлә ацәәжәәра аңгәәгы-уацәазгы аңсуа театр ахьз бирақтас иштыхны иркын. Сролькәа рақәзар, инеидкылары исылсыршаз маҷым, уи зегьы сара сбеиара ауп. Неилых қамтә зегьы бзиа иабойт, акгы алым-

каазкәә, ашара еилыхны бзиа иш-зымбо еицш», – ихәон Нурбеи игәла-лашәәрақәә руак акны.

Аңсуа театр акны Нурбеи Камкиа инаигзахәз аролькәа рацәоуп. Урт еиуеицшым, афырхатаратә қазшы змаз реицш, икан атрагедиа зныцшуаз, аромантикәтә цәа зыкәныз, акомедиатә жанр иатцанакуаз убрахь иналацаны. Е. Шварц ирфә-амтәлә иқәыргылаз «Ахәынцқар қынтаз» акны дыхәмарит аминистр ироль, Лорка ишымтә «Ишьаартцәи-рахаз ачара» иалхыз аспектәккәә акны акәзар – Леонардо ироль. Убас имаҷым ахәәанырцәтәи адраматург-цәа ршымтәкәә рыла иқәыргылаз ркны дахыхәмарыз.

Инаигзахәз аролькәа иреиуоуп: Анҷело (В. Гюго – «Анҷело»), Кент (У. Шекспир – «Акрал Лир»), Филипп II (Ф. Шиллер – «Дон Карлос»), Скармелла (Ж. Шехәде – «Брисбентәи аеммигрант»), Стенли (Т. Уилиамс – «Атрамваи агәәхәара»), Мезгир (А. Островски – «Астыпқә»), Варравин (А. Сухово-Кобылин – «Аус»), Азиз (М. Баицәиәв – «Адуель») ухәа.

Е. Шварц иписәә-лакә «Ашәшыра» (аитагәә – Е Коғониа) акәзар, аңсуа сценаҗәи иқәыргылеит Никәәла Чқәан. Ашәшыра ароль дыхәмарит Нурбеи Камкиа. Агәзәт «Советская Абхазия» (1979 ш. март 21) акны арецәнзи-ақатцәә И. Гериа илышун: «...Здәсь и бесчеловеческая жесткость, и наглое хамство, и беспардонное лицемерие, лживость, предательство и безудержный цинизм, оголтелый карьеризм. И каждой из этих черт героя актер находит достаточно четкий оттенок черной краски, создавая зловещую сильную фигуру, заставляющую нас вспомнить и о такой философской категории, как Зло, и о такой реальности, как фашизм. И сила образа, созданного Н. Камкиа, в том числе, что при всей своей цельности, он многопланов... И вот он уже перед нами в грозно развешающемся, как крылья ночной твари, черном плаще, жаждущий затмить свет солнца, прибить, приглушить все краски жизни».

Иахаану изларгәәләшәә ала, Нурбеи Камкиа ихьз ахәәпшәә ирылацәеит атеатр акны иқәыргылаз У. Шекспир ишымтә «Акрал Лир» аҗәи инаигзахәз Кент ироль хада ала. У. Шекспир ишымтә «Отелло» акны ө-гәыпкны ихәмаруан. Руак акны ароль хада – Отелло наигзон Нурбеи Камкиа, ашәтәи акны – Леуа Касланзи. Нурбеи арақәагы имшәһәуаз ибаһхатәра ааирцшит.

Аңсуа драматургцәа ршымтәкәә рыла иқәыргылаз аспектәккәә еснагь азфәлымхара бзиа рыман. Аңсуа цтсазара иалхыз ақәыргыламантәкәә рақәзаргы, қәҗиарала дыхәмаруан Нурбеи Камкиа. Аңсуа драматург-иакнытә иаицтәз ашәһәра қкәым ахәәсәһәкәә иреиуоуп: Будда (С. Чанба – «Анцәа Саваоф»), Рашыт

– «Амхәыыр»), Мцыт (М. Лакрба – «Сролькәа иреиғьу»), Алиас (Ць. Ахәба – «Ахәк ашәара»), Ламшәәтә (Р. Цьопуа – «Ашьәәқәә»), Езыгә (Ш. Чқәаду – «Ауаһы иағә»), Нахәрбеи (Б. Шьынқәба – «Ахра ашәә»), Заурқан – «Ацынцәарах»), Ешсоу (А. Аргәын – «Ашьәкәә амшын изаапшылоит») ухәа.

Самсон Чанба, Миха Лакрба, Шоцә Чқәаду, Цьума Ахәба ухәа ршымтәкәә рыла иацтәз аспектәккәә ркны баһхатәрала инаигзеит еиуеицшым аролькәа. Артист иқыбаө аапшит Бағрат Шьынқәба итоурыхтә роман «Ацынцәарах» иалхны иқәыргылаз аспектәккәә акны. Иналукааша иролькәа ируакны егыанхәит иаицтәз Зорқан Золак ихәәсәһә.

Амилацтә драматургиа еиуаз аспектәккәә ркны ахәмарра Нурбеи изы еиҗагы ақакпхықәра ацын. «Акласика – классикоуп, уи артиор ихәтаҗәи дытәнагоит, аха дарбанзалак артиор изы хадара алоуп, аңсуа театр акны уаныхәмаруа ужалар рқазшы, рдунейхәәпшәра, рцәс-рқәабз раарцшәра, аҗәәкала, аңсуа драматургцәа ршымтәкәә рықәыргыларала алахәһәра даҗәакы иузадкылом», – ихәон Нурбеи.

Асценаҗәи акырнтә ицыхәмархьан Аңсны жәлар рартистцәа Софа Агәмаа, Виолетта Маан иара убас егырт артистцәа. Ианакәзәалакгы Нурбеи илшо азирхомыз идыргалоз ароль. Убри азуоп аңсуа театр аецәәхәкәә дыруазәкны ахьз зыниҗыз.

«Уи даара даамстәһәан, уацтын-чын. Амала алаф бзиа ибон. Еснагь ауаа рзынеишьә дақәшәон, иқазшы бзиан. Ауаа зегьы шықаз дықан, ахампадәһәра иламызт, икәша-мыкәша игылаз ицәәфала идицхәлон, ишәз-цәа дырзааигәан. Аңсуа театр акны иқәдыргылоз аспектәккәә шама-хамзар зегьы дрылахәын. Ишықалоз сыздыруам, аха еиҗарак ицәурам аролькәа идыргалон. Убарц ркынгы ицоуруу акы ицәһәуан, аспектәккәә ицәоуагы иара ироль ана-гзашәлә ахәәпшәә зегьы ишқә гәәпшәә рызирцысуан», – абас дылгәәлалыршәоит асценаҗәи акырнтә ицыхәмархьаз Аңсны жәлар рартист Виолетта Маан.

Артист иказара амәәҗәи атып чыда ааннакылоит акино. Аракаҗәи арегис-сиорцәа ибаһхатәра еицгәартәһәан. Нурбеи дыхәмарит итыхыз аңсуа фильмкәә: «Хтарцә шкәәкәә», «Ицшыоу аҗиртә асаркәәл» ркны. Зынзә аҗәәи инарейхәны аролькәә наигзеит еиуеицшым афильмкәә ркны. Урт иреиуоуп: «Время счастливых находок», Жизнь и удивительные приключения Робинсона Крузо», «Чегемский детектив», «Пыри Валтасара, или ночь со Сталиным».

Аңсны Аңынцәтәйлатә еибашыраан фырхатцарала Аңсадгьыл ихә ақәйтәит, акинорежиссиор иза-нацә аһәһәлә ақазәәз азыршы ргәыргәкәә здырхәалоз ипа – аҗәи лаша Аслан Камкиа. Фнуцқала ихигоз ахәәа иҗәамтәкәә дааиуан. Аха игәыршәа ахы инамырдырыр амуит. Нурбеи Камкиа ицтәсазара фәхтәеит 79 шықаса дшыртәгылаз – 2013 шықаса апрель 4 рзы. Ари цөыз дууп амилаттә театртә қазаразы ма-цара акәымкәә, хдоухәтә культура зегьы азы.

Ега ус акәзаргы, Нурбеи Камкиа ихьз аңсуа театр атоурых иузақәымтәо иадхәәлоуп. Амилаттә қазара арҗиараҗәи илагәла хәсаб азуны ианашыан ахәынцқарратә хәмтә «Ахьз-Аңша» аорден ахпәтәи ашәзара. Нурбеи Камкиа қазә дук иахәсаба-ла ицтәсазара фырцшыганы ианхоит еицәгыло абицарәкәә рзы. Жәлар рартист жәшықәсәлә аус ахыуаз аңсуа театр акны имшәһәуа ишьтә ааниҗыт.

В. Аҗәәнба

Лыпцтәсаара далцит Мери Хашба

Аңсны ацәарадыррақәа Ракадемия Д.И. Гәлиа ихьз зху Аңсуатцәаратә институт анапхгәри аколлективи гәалсра дула адырра қартцит атоурыхтә цәарадыррақәа рдоктор, Аңсуатцәаратә институт аетнологиа ақәша ацәарадырратә усзуө нага, Аңсны ацәарадыррақәа Ракадемия алахәһәлә-корреспондент Мери Мушьни-ицха Хашба лыпцтәсаара дшалцыз.

Мери Мушьни-ицха Хашба диит мшаҗымза 5, 1937 шықаса рзы Ақәә ақалақә аҗәи.

1961 шықәсәзәи далгеит Қарттәи Ахәынцқарратә консерваториа амузыка атоурых азанаат ала.

1972 шықәсәзәи «Аңсуаа рцәтә шәәкәә» атемала акандидаттә диссертациа лыхыҗәит.

1974 шықәса инаркны акыр шықәса инейпкыкылары Д. И. Гулиа ихьз зху атоурыхы, абызшәеи, алитературеи Ринститут (уажәи Аңснытәи агуманитартә цәарақәа Ринститут) аҗәи аус луан.

1991 шықәсәзәи Асовет Еидгыла ацәарадыррақәа Ракадемия иатәу Миклухо-Маклаи ихьз зху аетнологиеи антропологиеи Москватәи Ринститут аҗәи аңсуа жәлар рмузы-ка-этнографиатә материалкәә рыла адоктортә диссертациа лыхыҗәит.

Мери Хашба Асовет Еидгыла акомпозиторцәа Реидгыла алахәһәлә (1971ш.), Аңсны ацәарадыррақәа Ракадемия алахәһәлә-корреспондент (2008

ш.), Д.И. Гәлиа ихьз зху агуманитар-тәтә цәарақәа Ринститут аетнологиа ақәша анаукатә усзуө нага, аңсуа рмузыкатә фольклори рмузыкатә культура атоурыхы рзы амонографияқәа хпәи 60 инарейхәны анаукатә статиакәеи дравторуп.

Мери Мушьни-ицха лыртцәара-цәарадырратә усура азкын амузыкатә фольклор, амузыка-цәара атоурых, аңсуаа рмузыкатә культура атоурых ацәара.

Мери Хашба жәларбҗьаратәи аконференциакәа жәпакы дрылахәын.

«Мери Мушьни-ицха Хашба лыкамзаара – цөыз дууп аңсуа цәарадырреи ААР Д.И. Гәлиа ихьз зху Аңсуатцәаратә институт аколлективи рзы. Гәалсра дула хрыдашылоит лыуацәеи лкол-легацәеи. Мери Мушьни-ицха лгәәләшәәра лаша наунагзә хгәәтәҗәи ианхоит», – изгәәтәоуп адышыларыҗәи.

Хартәашыа змам ацәыз ду

Аңсны ацәарадырратә еила-заара ацәыз ду аиуит. 96 шықәса дшыртәгылаз лыпцтәсаара далцит атоурыхтәсаа, археолог, Аңсны акультура җәәцәсәтәи аусзуө, Ахәынцқарратә музеи аҗәи Аңсны атоурых аҗәйтәзәтәи, абҗьаратәи ашәышықәсқәа рықәша абҗьагәә хада, «Ахьз-Аңша», аорден ахпәтәи ашәзара занашәоу, Аңсны ацәарадыррақәа Ракадемия хәтыр қкәу адоктор Мирра Хотелашвили –Инал-ица.

Мирра Константи-ицха диит 1928 шықәса рзы Қарт. 1951 рзы лцара хлырқәшеит асубтропикатә нхамәазы Қарттәи ахәынцқарратә институт аҗәи. Аушымтәцәә реишараан лара дақәшәоит Гәылырцшытәи араион ақытан-хамәа ақәшахы. Аброуп иахь-ибадыруа анаәс зыпцтәсаарақәа еилазцәа ацәарауа Мирра Хотелашвили, абызшәеи, алитературеи, атоурыхы рзы Аңсуа цәарадырратә институт аусзуө еиҗабы Шәлуа Денис-ица Инал-ицеи. Шәлуа Инал-ица ибзоурала лара Аңсны атоурых аҗәибыла лкуеит, анаәстәи ашықәсқәа рзы уи мҗәкытәбаала ацәара ләазылкуеит. 50-тәи ашықәсқәа рынцәамтә инаркны лхы рылалырхәуан Аңсны аһнуцқәа имәаҗыргоз археологиатә пшәарақәа. 1960 шықәса инаркны 1968-нза Аңснытәи Ахәынцқарратә музеи афондкәә рҗәи аус луан. Анаәс диасуеит абызшәеи, алитературеи, атоурыхы рзы Аңсуа институт археологиа ақәшахы, уақә аус луан 1971 ашықәсанза. 1971 ш. рзы Ахәынцқарратә музеи ахь аусура даарыпшәоит, 1977 ш. рзы напхгара рылтон археологиа ақәша аекспозициатә залкәа хәба. 2015 шықәса инадыркны Ахәынцқарратә музеи ацәарадырратә абҗьагәә хадас аус луан.

Арт ашықәсқәа зегьы ирылагзаны, Мирра Константи-ицха музеи аҗәи лнапы алакын зымҗәкәә тба-аз аусура, еиҗаркгы уи азкын еиуеицшым археологиатә пшәахкәә системак иақәшәо анапшәратә ххәәа рытара. Иара убасгы, хәи змоу амацәәх иалху 6 500 цыра еидызкыло ануимизматикатә материал ашәқәтагалара азун лара лнапхгарала. Мирра Хотелашвили иқалцәз аескиқәа рыла 1972 ш. рзы еиқәыршәан абҗьаратәи ашәышықәса иатцанакуа Аңсны атоурых аекспозициа. 1992-1993 ш. рзы, аңсуа – қыртуатә еибашыраан Мирра Константи-ицхаи, амузеи усқантәи аиҗабы Александр Тариен, амузеи аусзуөцәеи ирылшо-з зегьы қартцит хәи змоу аекспозициатә реиқәырхәразы. Аибашыра ашьтәхыҗәи Мирра Хотелашвили, уи лыпцшәма, ацәарауа ду Шәлуа Инал-ицеи рлазатә Адгәыр иҗахара ирзаанагәз агәыршәа рхы ацәмырхәкәан рыцәарадырратә ус нарыгзон. Мирра Хотелашвили дравторуп 50 инарейхәны, Аңсны атоурыхы, археологиеи, ануимизматикеи ирызку ацәарадырратә усумтәкәә. 2010 шықәса рзы итыцтыз «Аңсны атоурых ацәһәра-зы» зыхьзу ашәкәы арцәәцәә рзы ицхыраагзә бзиахеит. 2020 шықәса рзы ари ашәкәы ихартәаны еицәыҗыын.

Ияхьабалак – ламысла

Азарет Аиба – 80 шықаса

■ Азарет Алықса-ица Аиба диит хэажэкира 25, 1944 шықаса рзы Гэдоуца араион Отҳара ақтан. 1960 шықасазы далгеит Отҳаратәи абжьаратә школ. Адршашықасан дтәлеит Ростовтәи афинанс-экономика институт, афакультет «афинансқәеи-акредити».

Уантәи 1963 ш. рзы арра ипхьеит. 1964 шықасқәа рзы арра дахысуан амшынатқатәи аеазықатқаратә гәып ақны.

1965-67 ш. рзы аракетқәа ныкәызго ағбақәа, Абирақ Кақшъ занашью Амшынеикәа афлот иатқанауа акреисер «Дзержински» ақны дықан. Аброуп арра дахьахысуаз иара иашьа еиқабгы Зураб Аиба. 1965-67 ш. рзы дықан мазаныкәағыс акомфәр еидгылатә гәып ақны, насгы ағбақны афәр рхелиак алахәылас.

Уи аамтәзы далгеит Амшынеикәатәи афлот ақнытәи иреихазуо апартиатә школ, аполитусуоцәа рзы алейтенант еитдбы хәа арратә хьзы иатәшьяны.

1972 ш. азы ақалақь Кронштадт, Балтикаәи афлот абазақны дырхысит аполитусуоцәа иреихазуо рафидартә курсқәа. Иахьазы III аранг змоу акапитан пхьатәа аполитусуоцәа рыррамын флот иатқанауа дрылаҳууп.

Ақсныка даныгьеж, 1967 ш. рзы итқара иациттеит ахәылпзатәи ақәша, уажәшъта Ростовтәи жәлар рынхәмшатә институт зыхьызы, дағьалгеит қәғиарала 1970 ш. рзы. Ақдарашықасқәа раан, ақалақь Ростов аусиуан еиуеипшым атыққәа ркны.

Пхынққәын 1970 ш. азы дааит Ақсныка, дағьалагеит аусура ақытанхамшә афинансқәеи акредитқәеи рытқаразы ақәша аинспекторс, нас ақалақьтә Банк ақәша аиқабгы иахытыуаас.

1976 ш. рзы Ақсны обком абиуро ашьағарала, Азарет Алықса-ица далхын Ақсны «Абсоиуз» аилазаара ахантәағы иахытыуаас, афинанс-экономика тәараққәеи аргылареи рзы.

1985 ш. далгеит латәарада Бақәатәи Иреихазуо апартиатә школ.

1986 ш. рзы Ақсны обком абиуро излазбаз ала, Ақәатәи афизика-техникатә институт ахантәағы иахытыуаас.

ақс дқатқан ахәаахәтәра аганахьала, насгы ОРС аиқабгы.

Ақснытәи аобком абжьағарала пхынққәынымза 1988 ш. рзы далхын Ақснытәи аобком ахәаахәтәеи аооперациеи русуоцәа рзанаатәидгыла ахантәағыс.

Қырттәыла апрезидент Гамсахурдиа З.К. ахәамтә анықатқәа, Ақсны, Ачарей, Аахыт-Уапстәылеи равтономтә еиқәарақәа рзинқәа рымхзааит хәа, насгы Қырттәыла ақыртқәа рзы мацара хәа аақьара аңцәырт, Азарет Алықса-ица ибзоурала, рашәарамза 1990 ш. рзы раңхьатәны Ақсны Қырттәылеи р-Совпроф атоурых ақны иара дызхағылаз анапқәа еидызыкылоз, азнаатәидгылақәа робком аконференциакны ахьз амхны Ақснытәи ихыпшым ахәаахәтәеи аооперациеи русуоцәеи рзанаатәидгыла аилак хәа иқатқан.

Цәыббра 28, 1990 ш. рзы далхын делегатс Москва имоағысуаз азнаатәидгылақәа реизара ду ашқа, уа дагыкығылеит Ақсны ускантәи аамтәзы имоағысуаз аусқәа ирызкны.

Жьаарамза 27, 1990 ш. азы Азарет Алықса-ица, Ақснытәи АССР Совпроф амазаныкәағыс Цыгәба Виачеслав Михаил-ица алахәын Москва, Кремльтәи ахан ақны имоағысуаз

СССР азнаатәидгылақәа XIX реизара ду.

Латқарамза 16, 1991 ш. рзы СССР ахәаахәтәра рсовет апленим ақны ирыдыркылеит ақәтқара, Ақснытәи ихыпшым ахәаахәтәра рзанаатәидгыла дара рхейдыкыла, СВФПТ захьзу иалазарц. Уи ахеилак иаларцеит: Нармания В.Х., Чичетина И.А., Качарова А.А., Хәытаба В.М. Аиба А.А. далақан ари ахеилак апрезидиум.

Аиба А.А. СВФПТ апрезидиум дызлалаз ала, икы рылаирхәуан имоағыргоз аңтықтәи аиқәшәарақәа. Убас, 1991 ш. аңцәамтәзы дықан Ареспублика Кыргызстан ақалақь Бишкек, азия Иссыу-Куль ахықәан имоағыз аиқәшәарақы, 1992 ш. рзы – Ареспублика Крым, Украина.

Асовет хәынқарра ахьынзәказ, 1990 ш. рзы ақалақь Қарт актәи ашәақыртқәа еизарақны иқғыларан, Аиба А.А. ирылаиқәахьан, иага ақыртқәа аршанхазаргы, шыпкыдықарала рыбжы дыргазаргы, иара дызхағылаз Ақснытәи азнаатәидгылақәа, ахәаахәтәра рганахьала, Қырттәыла иалтңы, хазы ихыпшымны асоветтә занаатәидгылақәа рышқа ишадлауа ала. Насгы, убра инатшынны иазгәтан, аринахысгы Ақснытәылеи, Қырттәылеи рзанаатәидгылақәа реи-

зықазашьа еиқараны еиқәыршәоу ала ишышәақырғылахауа азы.

Абри ағыза ахәамтә иадгылаз 35-шык Ақсны ахатәрнақәа ркынтәи, азы зытқәык иоуп – Гагрәтәи араион ахәаахәтәра рзанаатәидгыла аиқабгы Хәытаба В.М.

Латқарамза 20, 1994 ш. рзы, афбатәи аизара ду ақны Аиба А.А. далхын Ақсны ихыпшым азнаатәидгылақәа р-Совет ахантәағыс.

Ақсны жәлар рпартия 5-шык аиқәаащәа дызларуазкыз хәсаб азуны, 1991 ш. рзы далхын Ақәатәи ақалақьтә политсовет ахантәағыс

Ақсны Аңынңытәылатә еибашьра аңцоз 1992-93 ш. рзы, Ақәатәи, Гагрәтәи, Гәылырпшьтәи, Очамчыратәи, Тқәарчалтәи, Галтәи араионқәа ага импцәхаланы ианықаз, избан афронт иахәарц, аибашьцәа ргәы аргәғәарц, Ақсны жәлар рпартия еитқарц Ақсны жәлар рпартия аполитсовет хәа ахьз ағаны.

Уи аамтәзы, ари апартия аиқабгы Марыхәба И.Р. Ақсны Ахада Арзынбла В.Г. идцала Нхыт-Кавказка дықан, адгылар аусқәа реиқәаразы. Аамтәла дааит иара, Гәдоуатәи араиком ахыбрафь имоағысуаз аизарақны Жәлар рпартия ақсахрақәа рымоағысраан, нас дгьежыт Нхыт-Кавказка иусқәа рынағара ацқаразы.

Жәабран мза 1993 ш. рзы Гәдоуца, Жәлар рпартия ақны ақсахрақәа анымоағырға ашьтахь, Аиба А.А. апартия аполитсовет ахантәағыс далхын.

Ақсны Аңынңытәылатә еибашьра аңцоз 1992-93 ш. рзы ахәаа зыхьчоз ргәып далан. Икы алаирхәит Бамбора ахәблафь ахаирпланқәа ргәарт аргылар. Уи ашьтахь далхын, Ақсны арбьартә мққәа, аррезерв полк иатқанауаз авзвод аиқабгы. Уи авзвод еиуеипшым ацқәа нанағзон, афронт ашқа аибьари, аңыақхәни рзышьтра ухәа убас егыртгы.

Пхынғәы 20, 1993 ш. рзы, ақытә Лыхны атоурыхтә ахынрашәтәи Ақсны Жәлар Реизара ду моағыс дықан. Ақсны Жәлар рфорум «Аидгылар» аиқәаащәа дреиуан.

1988 ш. рзы далахәын Ақсны Жәлар рфорум «Аидгылар» аиқәа-

аратә еизара ду. Жәабранмза 1990 ш. рзы «Аидгылар» актәи афбатәи аизара ду аделегатс дықан. Иара убас делегатс дықан Жәларбжьаратәи Ақсуа-абза жәлар рконгресс ақны 1993 ш. рзы.

Латқарамза 20, 1994 ш. раахыс, иахья уажәраанза, шьта фынтә, ес-хәшықәса далырхуа, Ақсны Ихыпшым азнаатәидгылақәа рфедерация хантәағыс дыкоуп.

1994 ш. рзы ақалақь Нальчик имоағысуаз аизара ду ақны, Кабаррда-Балкария Ағыза-министр иахытыуаа, азнаатәидгылақәа рактиви, насгы уа иқаз Ақсны ахатәрнак Арзынба В.В. алархәны, Ақсны азнаатәидгылақәа р-Совет зегьы ирақараны ирыдыркылт Кавказ азнаатәидгылақәа рассоциация ашқа.

Аиба А.А. ари анағзаратә комитет далақан уи аамтәзы. 1994 ш. инадыркны, иара ибзоурала 30 еиқәшахатра рыбжьатқан Ақснытәи азнаатәидгылақәаи Урыстәыла иалоу аобластқәеи, атәылаеацқәеи ирытқанауа, Нхыт-Кавказгы налақан, рзанаатәидгылақәеи рыбжьара, Ареспублика Белорусгы налақаны.

Ақыр шықаса лтшәа бзиала иусуреи, азнаатәидгылақәеи афинанстә усбартақәеи уахь иналатқаны, ауа-ажаларра-политика пцәзаара икы алархәра хәсаб азуны, Ақсны афбатәи Ахада Багақшъ С.В. иқәтқара инамаданы, Аиба А.А. ианашьан «Ахьз-Ақша» аорден афбатәи афазара.

Дтәақәароуп: Ицшәа Чедиа-пқа Етәри иарей ирыхшеит аңыла ацәаеи тьпқәаки. Ирымоуп жәааащәа амацәа. Хөык иматәаеи студентцоуп. Ица аиқабгы Алхас, Ақсны Аңынңытәылатә еибашьра да-ветерануп. Ақәа ахақәиттәраан «ақсра иатқымшәоз» ргәып далан. 2017 ш. рзы ианашьоуп «Леон иорден».

Ица итцбы Алиас, Кәыдрьтәи аиқәа атарцәыщәа дрылаҳын. Ианашьоуп «Кәыдры атарцәразы» амедал.

Иаб Аиба Алықса Константин-ица далахәын Аңынңытәылатә еибашьра ду 1941-45 ш.ш. рзы., ианашьоуп «Кавказ ахьчаразы» амедал.

Т. Делба,
Ақсны Ихыпшым
азанаатәидгылақәа
Рфедерация ахантәағы актәи
иахытыуаас

Акультуратә хәыштәара артбаараз

■ Ақсны акультуратә хәыштәарақәа ирхадароу И.Папасқыр ихьз зху Амилаттә библиотекафь ешышықәса имоағысуеит «абиблиотхы» зыхьзу акультуратә усмоағатә. Уи хәырыкын 2017 шықасазы.

Ари аусмоағатә ашқа иааиуеит Ақсны ахи-атцыхәеи зегь ркнытә ашкәлхәыцқәа, астудентцәа, арфеиаратә гәыпқәа.

«Аамтәнык еицшымызт сынтәа «абиблиотхы». Уи моағысуан Амилаттә библиотека ахыбрафь. Ейхағыла-цыпхьаза еиқәан аицыларакәа. Актәи аиқабгылафь «букроссинг» – ашәкәы аимдара, иара убас ақсуа поэзия иазкыз авикторина. Уи иалахәын Ақәа ақалақь ашкәлқәа пшьба. Ацәащәа

разықатқара, рдыррақәа аадырпшуан. Афбатәи аиқабгылафь ашкәлхәыцқәа еиқәыркааит аконцерттә программа, иқәылеит ақәашаратә коллективқәа.

Иалкаатәуп «Абиблиотхы» анымоағысуаз абри аиқабгылафь ишылпылаз апоет, аитағәа, алитературатә критик, «Золотое перо России» апремия алауреат, А.Сахаров ипремия занашью Дағьстантәи апоетесса Миасат Муслимова. Уи аицылар еиқәааит Владимир Зантәри. Асас дахьлпыларыхь иаит ашәкәыщәа, ацқарауа, арфеиара знапы алаку афәр.

Аицылар иалахәын Ақсны ашәкәыщәа Реидгыла ахантәағы Вахтанг Ақхазоу, ашәкәыщәа Даур Нацкьеби, Анатоли Лагәлаа, Енвер Ажьыба, Заира Тхәитқык, Гәында Сақа-

ни, Гәында Кәытқәи ухәа азәырыфь.

Апоет, аитағәа Миасат Муслимова илызкны ажәахә қәиттеит Владимир Зантәри, нас ажәа лыман асас.

«Абиблиотхы» сынтәа аеа моағысшык аман. Ари акция иалахәыз афәр, ахәыцзәкәа, ахәыц бахчәкәа ирытқаруа инадыркны иаадырпшуан рбафхатәра, рдыррақәа. Истахуп иалыскаарц ахәыцбахчә «Алашара» аазамтәа, аазәащәа Анна Амцбеи, Саида Бжьаниапқәи еиқәыркааз аусмоағатә. Уи Д.Гәлиа диижьтәи 150 шықәса ацра иазкын, даара ағәыгра унаотит урт ахәыцзәкәа рдырра. Иағхьон Дырмит ду иажәеинраалақәа, инарыгзон иажәкәа ирылхьыз ашәкәа.

Абиблиотхы иацқан ахцатәи аиқабгылафь имоағысуаз апоезиатә еицыларала. Арака еизаз афәр, апоезия абибабашәа рәақьа рхатәи жәеинраалақәа ирыгхьон апоет Дырмит Габелиеи Ахра Харчлааи. Уи иначыдангы идырбан афильмқәа «Чәғамтәи Сандра», «Чик ихәычра». Иара убас еиқабгылацыпхьаза еиқәан ашәкәкәа рцәыргәкәтқәа.

Акция «Абиблиотхы» ахыркәшәмтәз доусы, ағәахәара змаз зегьы ирылшон рхатәи жәеинраала, мамзаргы хәкласикцәа ршымтәкәа рыпхьара.

Аха еснағ еицш апыжәара агеит ашәа, абиблиотхы хыркәшан ашәахәари ақәашарей рынағзарала.

Абиблиотка анапхәағы Борис Чолариа иажәкәа рыла, «Абиблиотхы» захьзу акультура-рққаратә акция, абиблиотка апыхәащәа. ашәкәы абибабашәа радьпхьалара, рхыпхьазара аизырхара иауасхыруп.

Зегьы Аиааира ду Амшаз

Наира Сабекиа

■ Владислав Григори-ица Арзынба ихьз зху Ахьз-ақша амузеи ақны иаартуп Тамбов ақалақь афь еиқәа, Аңынңытәылатә еибашьра иазку амузеи ацәыргәкәтә. Уи азкуп Аңынңытәылатә Еибашьра 1941-45 раан игаз Аиааира амш.

Иалкаатәуп ақалақь Тамбови, Ақәа ақалақь иашьара шрыбжьартқәа. Убри инамаданы иахьысыз ашықәсазы Тамбовтәи атылаеацәтцәаратә музеи, Владислав Арзынба ихьз зху Ахьз-ақша ахәынқарратә музеи еицхырааны ишеиқыркааз ацәыргәкәтә «Хара ақсра хәззон – ханхаларцәз» зыхьызы, Аиааира ду амш ахәтыраз.

Сынтәа май 9 ааиғәахәмтәз Тамбовтәи амузеи анапхәағы Андреи Челикин, уи аусзуоцәа Роман Простатинови, Васили Биволи Ақәа иахзааргеит апланшеттә цәыргәкәтә. «Аиааирахь ацәыртәра» зыхьзу. Ацәыргәкәтә аалыртит Ахьз-ақша амузеи аиқабгы, Ақсны Афырхатца Мзия Беиа. Лара иазгәалтеит хара хәитәнеиааира акырза шатқанауа, еицзәгәатз арыцхә – Аиааира Амш хәжәлар рыхәтә ду шалоу.

Асасцәа, Тамбовтәи иааз, бзиала шәабеит хәа рәахәуа, дыкәгылеит Аб Басариан Аплиа. «Аибашьра рыцқара дууп, амилаттәиыхра, ажеларқәа реиқырчара шәтанкыла иқәхтәуп. Хара хәгы иаанағон 1942-1945 шықәсқәа рзын анацизм ықәган хәа, аха мап, уи

иахьанзагы иаазеит, адацқәа ахәит, адунеи ахи-атцыхәеи иахьнағзеит. Май 9 анаххәо, хара зегь раңхьаза ххы-хгы афь иааиуеит ажеларқәа зегьы, милат еилык қамцәкәа афазизм ишафагылаз. Еидгылеит, рыжәахыр еидырцеит, убри азын ауп Аиааирагы залыршахаз», – иазгәеиттеит Аб Басариан Аплиа.

Ақсны атеицәа рыхьтә, Аңынңытәылатә еибашьра иалахәын 55 нызкымык инарейхәны. Урт рыбже-ихарафьк еибганы изыкынмхәзеит. Хара зегьы иахуалпшью Афырхатцәа рыхьз ағәалашәара, ануазатәра.

Асасцәа Тамбовтәи иааз тәбуп хәа реиқәеит Акординациатә хейдыкыла аиқабгы Олег Иурченко, иазгәеиттеит хәитәнеиааира хәиқырзәра, хәиашьара шдыргәғәо. «Ари иахзеицш уасхыруп. Ари ағәалашәара хара ашәшыкәсақәа иргәылганы иағалароуп, ххыцқәа, хматәаца ирымахдароуп хдәицәа рфырхатқара. Уи ацхәуп, ихымпадатәуп – аеазнык аибашьра қамларцәз», – ихәеит иара.

Ақәгыларакәа рнафсан асасцәеи, ашәмацәеи ирбеит аекспонатқәа, урт зегьы дрыхцәажәон Тамбовтәи амузеи анапхәағы Андреи Чиликин.

Иашьара зыбьязтәз ақалақьқәа Ақәеи Тамбови рцәыргәкәтә аңсы аханатцон чыдала дара рзыхәан иацқаз ашәа, уи авторцәас иамоуп Тәмыр Кәакәасқыры Артур Лакрбеи.

Пғара ақәымлааит ажеларқәа реиқырзәра. Иқәлааит атынчра аду-неиае!

АИААИРА ДУ – 79

Афырхатцара амҗа

Алиса Гәажә-пҗа

■ **Җтаацәара хатыр дула иахъыкоу, акыршықәса ртәақы, иара убас Җхынатәи абҗьаратәи ашкол аҗны атцара аҗәша аиҗабыс аус зухьоу, унеишь-уаишь хәа зархәо ауаҗ җәиш Иура Бигәаа ааигәа ател дысзасит: «Бызбар сҗахын, аусура бҗало-зар» – хәа.**

Уи аамтзасы, саргыи аусурахь амҗа сықәын. Сусуртәҗы санней, актәи аихагылаҗы исзыпҗшны игылаз Иура Бигәаа, аҗсшәа шеибәхәаз еипҗш, материал гәартәки ажәйтә патрәҗәи згәләз аҗтаҗ аартуа, исырбо, иагәылоу зызку Аҗынцәылатә Еибашьра Дузза аветеран, зыпҗсыбаф Одер изхгылоу анемец қалаҗ Франкфурт аҗны анышә иамардаз, иахьа Җхынатәи абҗьаратәи ашкол зыхьз аху Николаи Алықьса-ипҗа Воуба шиакәу сеилыркаауа сышка аҗәаирхеит. «Абра иҗоуп уи итоурых атәи зхәо аматериалқәа, акы ишәыхәозар, Аиааира Ду Амш – май 9 иазкны итшәыжьуа агазет «Аҗсны» аномер аҗны ишәкыҗьхьыр бзиан, ус еипҗш алшара ыҗазар» – хәа нациҗеит.

Аҗынцәылатә Еибашьра Дузза (1941-1945) ианалага, анемец фашист ирхәтақәа иманы, Хаҗсадгьыл Ду данақәла, Асовет Еидгыла иатцанакуаз ареспубликақәа зегьы, милаҗ еилых җамтақәан, хаҗәнамырха ага иҗагылеит. Урт рхыҗьазараҗы иҗан зықьыла аҗсуа рҗеицәаҗы. Хәарада, аҗсуа жәлар рзы ахатцара, агәымшәара реипҗш иҗоу аҗазшықәа рьцәтәмым, уи ишалаазоу еилкаауп, даҗәкалаҗы рхымҗаҗашыа залшомыт. Ақәыла, аибашьра даара иазықатцәз анемец фашист Гитлер ирхәтақәа Асовет Еидгыла ралцаразы, Хаҗсадгьыл Ду ахьчараҗы, фырхатцарыла, хамеигзарыла зхы аазырцшыз аҗсуа рҗеицәа маҗым. Урт дыруазәкуп Җхынатәи арҗыс, иахьа уи абҗьаратәи ашкол зыхьз аху Николаи Воуба.

Франкфурт зызқәаҗыҗхаз

Николаи Воуба Аҗынцәылатә Еибашьра Дузза иалагаанза дынхон иқыҗа гәакьа Җхына, иҗәыипҗа иҗаз аҗсуа таацәараҗы. Иара ахшара дреиҗабын. Пшьык иашьцәеи иарей иахьрызхауаз, аурыс зҗаб хәычы Нина захьзыз аазара дыргейт иани иаби. Ажәакала, хәык ахшара – ахаҗәарҗар дырзаҗлеит, бзи еицырбоз, афбатәи ахшара – рахәшья Нина.

Николаи Воуба абҗьаратәи ашкол даналга ашьтахь, аус иуан Аҗсны

акомҗәреидгыла акомитет аҗны, анаҗс–Ақәа араион аҗны напҗгара иҗтон аспорттә усура. Ахьыцқәа рахь имаз абзиабара иабзоураны уи арҗәфратә рҗстазарахь диасуеит. Аурыс бызшәеи алитературей рьртәаҗыс араион атцара аҗәша аҗнытә дрыштыуеит иқыҗа гәакьахь, Җхынаҗа.

1940 шықәсазы Николаи Воуба аррамаҗтура дахысуеит аррамынтә авиациаҗы, ахыссы-радистс дыҗан. 2007 шықәса май 8

рзы иҗыҗыз агазет «Эхо Абхазии» (№18) аҗны, «Абхазец Вова» – захьзу астатиаҗы иаагоуп хыҗьазара рацәала, хәтала Николаи Воуба инапала ииҗуаз асалам шәкәқәа. Аҗынцәылатә Еибашьра Дузза ианалага нахыс раҗьхәтәи салам шәкәуп – 1941 шықәса август 6 рзы ииҗыз. Иахәшьцәа иреиуаз, зымазақәа еилаз, еиҗа иазааигәаз, лассы-лассы асалам шәкәқәа ааишьтуан Полина Михаил-ипҗа Бебиа лыхьзала. Урт асалам шәкәқәа рҗы Лили хәа ауп лыхьз шиҗуа.

Лили лысалам шәкәы атәкс Николаи иҗеит, гәахарақ инымпҗша, Аиааира агәра шиго, ишааигәахо азгәато. «Сара иахьсыхәтоу аҗыҗ аҗы сыҗоуп, солдатк иахәсабала суалпҗша анагзара сыхәтоуп сыҗадгьыл аҗаҗхьа. Гәхьаас сшәымкын, аҗыцәа бзиакәа сымоуп, акомандаҗатцәа раҗәзар, зынза ихазынақәоуп», – иҗеит уи. Асалам шәкәы хыркәшо Нина захьзу җыҗҗак, асалам сызлыҗ хәа лзиҗуеит иахәшья Лили, иара убас, урт реибабара шыҗало азы агәыҗраҗы шимаз аныҗшуеит асалам шәкәы...

Аррамаҗтура дшахысуаз, Аибашьра Дузза ианалага, хәарада, Аҗсадгьыл Ду ахьчаразы ихы имшәтеит аҗсуа жәлар рҗа Николаи Воуба.

Ахаир аҗны аибашьрақәа, ажәыларакәа руак аан, Н.Воуба дызтаз ахаирплан еихсуеит аҗәцәа, ааха гәҗәа арҗоит, иарҗы гәҗәала дыхәны аҗа димпҗцәшәоит. Уи акраамта иҗызцәа азәырҗы реипҗш, Берлин ааигәара иҗаз лагерк аҗны дыткәаны дрыман.

Аткәара дшақәшәазгыи, Николаи Воуба Асовет архәтақәа дызларыҗхраашаз аусмҗаҗатәқәа дрызхәыцун, мазалатәи агәыҗқәа рнапҗгәаҗәа гәымшәақәа дыруазәкын.

«Николаи Воуба дпартизанын» – захьзу астатиаҗы иахәоит, уи иҗыза Меҗариашвили игәалашәара. Николаи аткәацәа рыҗонҗқәа аларҗәаратә усура шынаигзоз, афшизм иаҗәгыланы ақәараҗы ааҗсарак зықәзамыз еибашьыҗны дшыҗаз. Анемец ар рықәҗиарақәа шаамталатәыз дейлиркаауан, аполитикатә бҗыҗцәа рылаирҗәон. Асовет Ар аҗыраара рыҗара рҗәи азҗейтцон.

Аҗсуа партизан дызлаз мазалатәи агәыҗ афабрикақәеи азауадқәеи рҗны атшәааратә усурақәа нарыҗзон. Урт җоуба руит Асовет Ар Германия ишнеилак, даара рахь ииасны аҗа иабашьразы. Амаза атәахра, ахықәкы анагзара ухәа рыдҗақәа рынагзараҗы рхы ишаеигзоз рхәеит. Ашьоуцәа рхықәкы хыҗыла-пшала инарыҗзон. Н.Воубаҗы иҗстазаара аҗыхәтәанынза еилеимҗеит иҗоуба.

Аиааира Ду ашьтахь, Николаи Воуба ахәра гәҗәа шимаз иҗаацәа ирамхәакәан, урт рҗәи рмыхьырц ирҗәиҗон.

1945 шықәса раҗьхәтәи Аиааира ашьтахьтәи, иҗаацәа ирзааишьтыз асалам шәкәы – «Снеимтаз аҗы рацәаны иҗәшәацәа, аҗыфа шәырхиа, еиҗарак аиҗтәара!» – хәа лафла ихиркәшоит.

Аха, анаҗс, есааира игәабзиара уашәшәырахо ианалага, аҗыхәтәантәи исалам шәкәқәа руак аҗы иазгәеитоит ахәышәтәыртәҗ дшышьтоу, ахақьымцәа иеиқәырхара рьҗешазыршоо. Акыр аамта иҗаацәа рҗәиҗуа ишааигзоз, 1945 шықәса август 5 рзы игәыҗра шҗыцәааз иҗеит: «Сгәабзиара аиҗҗара ыҗам, агәыҗра сымам шыта шәарей сарей хәибабоит хәа. Даара сҗәи сыхьуеит, аха... Шәҗа, шәашья Николаи Воуба».

Ари асалам шәкәы аниҗ, хәымш рышьтахь, 1945 ш. август 10 рзы, 27 шықәса дшыртәгылаз аибашьраҗы иоуз ахәра гәҗәақәеи ихыгаз агәаҗрақәеи ирыхьканы иҗстазаара далҗит Җхынатәи аибашьы гәымшәа, апартизан Николаи Воуба.

Зыҗсадгьыл гәакьаҗы знышәнап җамлаз, зтаацәеи згәакьацәеи лабжышла ирзымкәабаз, урт рылабара ишазгәышыуаз анемец фашист итәылаҗы зыдуней зыҗсахыз, Франкфурт зыхьчызахаз, аҗсуа жәлар рҗеи Николаи Воуба ихьз кашәара ақәым, уи дыруазәкуп хыҗыла-пшала зыхьз аҗоурых иазынхо, Аиааира Ду аазгәз рҗеицәа гәымшәақәа.

Николаи Воуба анышә дамадоуп Одер изыхгылоу Франкфурт ақалаҗ аҗны. Уи ихьз акамыршәаразы Җхына иргылоуп абака, ихьз ахҗоуп ашкол.

Аҗхәызба гәымшәа

Сынтәа Аҗынцәылатә еибашьра Ду еилҗеиҗәеи 79 шықәса җит. Ашықәсқәа цаҗьхьаза еиҗәеиҗа иахцәызуеит хветеранцәа.

Аҗынцәылатә еибашьра Дузза иалаҗеит 1941 шықәса рашәарамза 22 рзы. Аҗснынтәи иалахьын 55,5 нызкь-ык инарзынапшуа. Урт

рахьынтә 17 нызкы 430-ык рыҗныҗа изыхымхәеит. 22- ык Аҗсны иалҗыз аҗеицәа Асовет Еидгыла Афырхатцәа хәа ахьз харақы рыхҗоуп.

Иҗамлазар қалап аҗсуа таацәарақ зҗеицәа Аҗынцәылатә еибашьра Дузза иалахәымыз, ма уи ахыпша зхьымсыз. Аибашьра иалаҗеит хәа захьз, аибашьра иалахьыз, иахьа зыдуней зыҗсахьоу, аибашьрей аҗеи рветеран, Арасазыхь ақыҗан ииз, иаазаз Цацикәа Дарсалиа дшәаны азәи ишьтахь игылоз лакәмызт. Аҗсадгьыл ахьчара дҗоит.

Цацикәа Кәынта-ипҗа Дарсалиа дитт Очамчыра араион Арасазыхь ақыҗан. 1940 шықәса рзы Мықәтәи абҗьаратәи ашкол даналга, лықәлацәа зегь реипҗш, ларҗы илҗахын бзиа илбоз азаанат ала (ахәсабеилыргәо изаанат) лҗара иацылҗарц. Аха лгәахәтәхьзара еиҗкәеит, 1941 шықәсазы Аҗынцәылатә еибашьра җысит. Афашисттә Германия Асовет Еидгыла ианақәла Аҗсадгьыл ахьчаразы иҗоз раҗьхәтәиқәа дрылан Цацикәа Дарсалиа-пҗа.

Аҗсуа пҗхәызба дахырыпҗхьазәлеит Баҗымтәи азениттә артиллерия архәта. Урт ирыхьчон Аҗарей җыркәтәылеи рхәаа – азиас Чоррох (анкьаза Аҗсара хәа изышьтаз) ихыз аҗа. Ари аҗа аҗа идиверсантцәа иҗаҗыҗыҗы ирыман. Уахык иаҗақәыркит уи аҗа пырҗәарц. Ари ауа Цацикәа аҗа лҗаҗшын. Аҗәцәа нышьла ишаауаз гәазтаз аҗхәызба цыраарақ дамыҗәзакәа урт рьҗхьацара лхәхы илҗеит. Ус

егьыҗалҗеит, егыллыршеит.

Абри ахҗыс аҗы иаалырҗшыз агәымшәаразы асерҗант хәа арратә чын лоуит, «Кавказ ахьчаразы» амедал ланаршьеит. Ари раҗьхәтәи хәмтан. Уи ашьтахьтәи леибашьратә мҗаҗы иаалырҗшуаз агәымшәара дыршахәтуан жәабала лгәышҗы зыҗчоз аорденқәеи амедалқәеи.

Аибашьра иааирала ианеилга ашьтахь псшьарак җамтазакәа, Цацикәа Дарсалиа бзиа илбоз азанаат ала жәашықәсала лҗыҗауаа рымаҗлуан. Уи леибашьратә гәымшәарей, лҗыҗатә усурей, луаҗыҗыҗыҗы цәаҗәа-җазшыа бзиаи рыла наунаҗа дыздыруаз зегьы рҗәатцәҗы даанхоит.

Стелла Сақания

Аҗсара иазмырзуа ахьз

Аҗынцәылатә еибашьра Дузза (1941-1945 и.ш.) иалахьыз аибашьрей аҗеи рветеран Цацикәа Дарсалиа-пҗа илыхьзынҗылоуп

Назаза инбьҗит ба быҗсадгьыл, Изыхҗыҗыҗы бхы-быҗысы. Хәра хәхьыҗам ганк быҗенадкыл, Бымҗа бықәлоит хьныҗ зегьы.

Са сбызхәыҗеит абра сахьыло, Схаҗы иааиуеит аамтақәа. Афашистцәа цхлымуа ианжәылоз, Ипыртәарц х-Аидгыла аҗыхәтәа.

Ускан батахуп анырхәа Бқәыпшара бамеигҗеит – еибашьран.

Бнарываҗылеит афырхәа-гәымшәа, Амца аҗрамзи, ашьа кашуан.

Аҗсны иаазаз аҗсуа пҗхәызба, Хьатра зымдыруаз аҗыҗа! Ианатәхыҗы быҗәлар зыхьхәа, Баҗын урт рымаҗ аура.

Быҗхыз иалан Чоррох азиас, Иҗаимпҗшыхәуаз уи аҗа. Аҗа дықәсны знык даниас Аҗсны иаҗеиҗыҗы хәҗеитә.

Аус амузәи ба б-«Зенитка!» Амцапш иҗәыҗыҗы цәа, Бҗәи җрысшазма аҗсуа пҗхәызба, Бара ианбыртә агәраҗара.

...Аҗынч бзаарахь хәҗәлар аниас, Ускангы ибнымпшит ааҗсарак. Аҗшалаз бныздоз Мықә азиас, Еснаҗ иарҗыҗон бгәаҗара.

Быҗысы рылан башта-бгәара, Еиҗатәи иҗаз бҗәацәара. Урт ба бзыхәан ибаагәаран. Бымшра аҗымзи азхара.

Иаратәи җанатҗоит аамта, Аамта – зегьы злазо, зегь зырхо. Бхамазарц хҗахын шырдәамта, Аха иҗәлеит хамч змырхо.

Уажә хәанбыҗыҗеит зегь назаза, Бзиала хәа бархәоит быуа-бдыр. Нарцәи балхмыз, быҗысы җынчыз, Ибзырауап бтәыла Аҗсны.

Зина Аргәын-пҗа

Амилаһтә культура
иаһәтаку

Альбина Жыба

■ **Апсуа рөыбгаказара амилаһтә культура иаһәтаку.** Дыккәына, дызгаб, ианыхәычу инаркны аеыкәтәаша ддыртон. Уи агәымшәара, аилкыара, аһтәы ахь абзиабара, ухәа ацәаша бзиақәа ауашы иланазоит хәаипхәазаны. Апсуа иеы еснагь дахызауан, аеабгаказара иахылфеиааит амилаһтә хәмаррақәагы. Урт рахынтә иахәанза иааз иреиоуп еыла ампыл асра, еыла ацәеигәыдцара, ахәакыара, псуатас аеырхәмарра. Арт ахккәа рыла ишыкәгылоуп атәылафәы имшапысуа аетәы спорт азы ачемпионаткәа. Есышыкәса ақытақәа ркынтә акомандакәа еиндатлоит аһыахәа агаразы.

Мчыбжык аанхейт Дәрыпшь имшапысран икоу Гәдоуда араионтә ачемпионат аһынза. Аеазыкәтарақәа иршыкыимтоуп. Кәланыхәатәи акоманда хышыкәса инеицынкыланы ари ачемпионат аеы аиааира агоит. Цыпх Ритдәтәи акоманда ахызала Апсны иачемпионхейт. Уи адагы, 2020-тәи ашыкәс азы Москватәи аипподром аеы аурыс хәапшцәа иддырбейт апсуа милаһтә еырхәмаррақәа.

Кәланыхәа иалцит аеыбгаказартә спорт аеы зыкыи еицырдыруа мацшымкәа. Урт рхыпхәазарафәы дыкоуп Цубеи Аәзба. Иара жәларбжаратәи акласс змоу аспорт азказа хәа ахыз имоуп. Аус иуейт Урыстәыла, ипшышәа еизирхауан Америка, Дубаи.

Кәланыхәатәи аетәы команда еифәкаан аибашыра ашьтахь, игәалаиршәоит иахыа аеы ақытәа азыкәтцәа, аеыбгаказа Гәырам Надариа.

«Хәхәеазыкәтцәа атыц азалхны, адәы рыцкыны, аеыршәырта хнапала икәхтәит, аамтаказы аипподромгы ара икан, насоуп Дәрыпшька ианиарга. Аетра ажәытә колнхаратә ферма ахыбрафәы еифәақәаит. Аибашыра ашьтахь а-абицарак акоманда алахәылацәа еитахаазахәеит. Иахыа жәеиза еы хәмоуп. Дара зегы шыацкәоуп ирылоу. Аетцыкәа аба хәазоит. Аекәа рбара цәгылоуп, аха акоманда ацхыраара артоит ақыта иалцыз анаплакшәа», - еитейхәоит Гәырам.

Гәырам асовет аамтазы Гәдоутәи акоманда даланы Кырттәыла ачемпионат аеы дыхәмаруан. 45 шыкәса аетәы спорт иазикит. 18 шыкәса ихытцәа раһыатәи ачемпионат аеы данцәырт. Иахыа икыта гәакы акоманда дахылацшәеит. Иахыхәмарлак аһыахә рымгәкәа иауам.

«Кытацыпхәаза иказароуп акомандакәа. Аеыбгаказара аазагоуп. Аеахы абзиабара, уи иацу атас апсуа хшы иалоуп», - ихәоит Гәырам Надариа.

Ииашаткәкыны, апсуа хәы ахәычы цшыба-хәба шыкәса анихытцәа инаркны аеы

Хшыа иалоу аеыбгаказара

дакәыртәаны аштәфәы ддырныкәон, аеыбгаказара иларазон. Аиҳабацәа ирфәырпшы аекәа ддырхәмаруан. Атәылафәацәтцәафәы Симон Басариа иантамтақәа рфәы ифлоит: «ааба-жәа шыкәса зхытцәа ахәыцкәа аеырыршәақәа рфәы ихәмаруан. Аарла адгыл аеы иубартаз, ацшатлакәа иафызаз аекәа иахырыкәтәоз цышьатәуп» хәа.

Жәа аа-жәицшы шыкәса зхытцәа арпарцәа ракәзар, еыла хара ирышытуан. Апсныка иахыаз аурыс аруаф Лазар Сербриакөв ифәуан, иара дызлахәыз аныкәарақәа рфәы дышрылаз жәицшы шыкәса зхытцәа ацкәын, акала аиҳабацәа ирытцәамхәкәа еыла акацәарақәа ирхытцәуа.

Ихәатәуп, ацкәынцәа рыдагы азгабцәа аеыкәтәашыа шыддыртцәа ишыхәычы инаркны. Константин Мацавариани ифәуейт: Апсны лассы-лассы уахынла дубар алшоит акәымжәы лышәцәны аеы иакәтәоу атыцпәа. Лара илыцнеиуейт гәыпкы арпарцәа. Ахәса рзы чыдала икартон акәадыркәа. Ркамчгы ахацәа иркыз иреицшымызт. Уи еиҳа итаған, иласын, иршәычан.

Кәланыхәа ханыртәа аеыны цшыарамшын. Аеыршәырта адәафәы ирацәан ахәыцкәа. Дара зегы рыбақәа цырыцуа акоманда алахәылацәа рышәазыкарто иазыцшәуан.

«Арахь еснагь ахәыцкәа ааиуейт. Урт аекәа ирыкәхартәоит, ирышыцылартә икәхтәоит. Аеаазашыа ахәыцкәа идумырбар, изуейт», - ихәоит Гәырам Надариа.

Кәланыхәа аус анахуаз, акоманда даланы иеазыкәитон аа-батәи акласс аеы итәаз арпыс Астан Гочуа. Иара иаби иабдуи аетәы спорт иазкәзоуп, уи шытрала иааргоит. Убысоуп ақытафәы ахәыцкәа аетәы спорт ишадрыпхәалоуыгы. Аха, акомандахь анеира ус имариам. Аеазыкәтарақәа хәа-пшыба шыкәса анырцәагогы икоуп.

Аетәы спорт даара ишәартәоуп. Амашәыр ацуп, цшышәада уахь анеира калашыа змам усуп.

Саид Смыр иаб Иура - дөейбгаказан, ақыта азы дыхәмаруан, ачемпионаткәа дрылахәын. Иахыа уи иус иацитцәоит Саид ихәтә. Иара дшыхәычы инаркны аекәа дрыдхәалоуп, бзиа ибоит. Аеыбгаказара аханатә икәфәиомызт. Аха, уус бзиа ианубо, зегь ахоуп, унапәфәы иааумгар аузом, ихәеит Саид хәицәажәарафәы.

«Саб, иага иаумазаргы, уакәыт, уи уара иутәым хәа сәи-хәомызт. Дсацәауан, аха сгәы ахиршәазомызт. Ари аус аеы угәы каумжыроуп. Аеы бзиа иубозароуп, ибзианы уазныкәазароуп», - еитейхәоит шыта апышәа змоу аеыбгаказа.

Саид иааипмыркыаказәа акомандазы дыхәмаруеижәтеи 4-5 шыкәса тцеит. Егыс, 5 шыкәса шихытцәа аеы агәра ахамтақәа дакәтәон. Адәы иахыкәыз дцаны апырцәкәа кны дөейжәлон.

Саид Смыр атиаахыаратә матцурафәгы аус иуейт, ахәафәы дгылоуп. Аспорт и аусуреи реидбалара цәгылоуп, ихәоит иара. Асурафәы асаат жәба рзы дыказароуп. Аха, уи аһыа, ашыжә асаат хәба рзы, иетраһы дааны, иеы дахәапшыны, нас ашны иеааитакны аусура дцоит. Аус иызуа еилыркаауейт дызәу аус ацкы, убри акнытә идгылоит, гәыбган иртәом. Аеырыршәақәа мызкы шыргы цшыра дцоит, аицлабрақәа ишахәтәу иеырыкәитцарцәа.

«Кәланыхәа акоманда ианакәзаалак аиааира агоит аицлабрақәа рфәы. Ацәи ампылы рфәы игәгәоуп. Урт уреицшымар залшом», - дцәажәоит Саид.

Арпыс уажәы дзыкәтәоу аеы Ескадра - еы цыбароуп, аха ауашы инаалоит. Саид сынтәа иааихәеит. Апхыа акыраамта еинааломызт, изызыршәауамызт, аха уажәы еиза-аибәгәит, дакәгәыгуейт. «Алеишәа цәгылоушәа ахы унарбоит, аха агәы разуп», - ихәоит Саид иеи иареи ирымоу абзиабара иблақәа

ирхубаалауа. «Ескадра» сынтәа раһыаза акәны аеыхәмаррақәа ирылахәуп.

«Ицәгылоуп, иканатцәо уздырзом. Иага аеы уакәгәыгуа-заргы, имыхәмарыц адәафәы ахы шымшацнаго уздырзом. Ажәлар, амузыка, ари зегы макына иаздырзом. Иканатцәо Дәрыпшь аштәфәы иаабот», - ихәеит Саид иеи алахь инапы аахышыа.

Уаанза Саид имаз аеи иареи цшышыкәса еицхәмаруан, аха рымшақәа еицәыкәеит. Аеы-уаши иеи еинаалозароуп, урт аизы-зырфәа анрымам, еидыгатәуп. Саид «Ескадра» аһыа имаз аеи итиир акәхейт. Иахыа уи Ацәндараа рзы ихәмаруейт.

Дарбанзаалак еыуаак иеипш, Саид ишыжыгы алагит аетрафәы. Дшааилак аеы ахәы афазар гәеитоит, ус анакәа уи агәы бзиоуп. Анафс атыцгыы, иара аеы ахәафәы дрыцкәоит. Нас итганы саатк-ааатк «аус аруны» акәадыр ақәхны, аһызы иалцыз зегы узәзәоит. Нас еиҗа иаарныкәаны, ацсы аршыаны, ахәы атаны, итаукуейт. Аеы ашыақар, акәтағь, ацха, зегы иааилацәны иартәоит. Еиҗа бзиа иабоит ацәеи ачыи. Шыжымытәан, хпәка саат аамта уцәагоит, нас шыжыжәон еиҗа акрафәацәтәуп. Хәылбыхәан афәхыа итыргоит. Аеы енак ахы хынтә акрафәартәоит, аха уажәы фынтә, аицлабрақәа раһыа аформа ацәымзырцәа. Аеы есыгәны ианаамтоу ишахәтәу аус арутәуп, аспорт иалоу азә еипш.

Ахәмаррақәа рахь инарго аеы хышыкәса еиҗамзароуп. «Ескадра» цшышыкәса ахытәуейт. Зегь реиҗа зыкәрахь инеиҗоу Кәланыхәаа реы 18 шыкәса ахытәуейт. Агәыц аеы икоуп ахәтә пкарақәа, урт урыкәшахәтәмзаргы, урыкәныкәалароуп. Ус еипш, зегь реиҗа ихадараны ирымоу - аеы-уаши инаало аеы дакәдыртәоит, уи иара итәымзаргы кәлоит. Арака аус злоу атандем ауп.

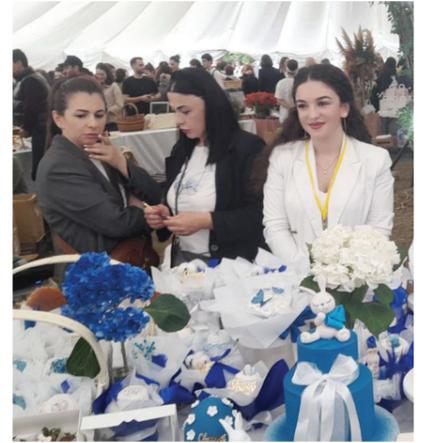
Саиди сарей хәхынзе-ицәаәо, «Ескадра» даара игәыбзыгуа ахы сьднәшылоуп, уи аамтазы сытнәцауазу исахәмаруазу атәы ахәара удафәуп, аха, ишакәхалак, иаргы саргы хәибадырра сеигәыргәеит.

«Еыла ампыл асрафәы Цәамал Хәлуашь еиҗу дыкәзам рхәоит ифәыцәа. Ихәатәуп, аеырхәмаррақәа - еыла ацәеигәыдцара, ахәакыара, цсуатцы аеырхәмарра рахынтә, еыла ампыл асра зегы реиҗа ишәартәу хәмарроуп. Цәамал 44 шыкәса ихытәуейт. Цыпх Апсны ачемпионат аеы 14 мпыл рахынтә 12 иара иҗаиршәеит. «Уи зыбзоуроу акоманда зегы рыхәмарра ауп», - ихәоит Цәамал еиҗарақәа ртәы аиҗәара мал аратәа. Цәамал апышәа змоу еыбгаказоуп. Жә-шыкәса зхытцәа иеы «Валенси́и» иареи ф-чемпионатк ирылахәахәеит. Дара уысқәк ишыкәылахәеит, ажәада еилибакаауейт.

Ақытафәы иахыагы азбахә рхәоит 30 шыкәса аспорт иазаац-саз аеы. Уи Павел Цәышәба иеоуп. Апшәа ицстазаара далтцхейт, аха уи иҗа Даур аеы пату ақәтәны ибоит.

Кәланыхәаа аеыбгаказара абицарала еимдо иааргоит. Ахәыцкәагы адуцәа ирфәырпшыны уи аус ргәы азыбылуейт. Аеаазареи аеыкәтәареи ахь ирымоу абзиабара еихархауейт.

«Афатә хаакәа рцыармыкыа» – 2024

Мшапы аламталаз

Стелла Сақания

■ **Май 2 рзы Ақәа, Ахәкәитра аштәфәы имшапысит Мшапынхәа аламталазтәи «Афатә хаакәа рцыармыкыа» ажәбатәи ацәыргәкәтә. Уи иалахәын 50-фәык инарзынапшуа, еиҗанааит Апсны Ахәахәтәра-Ааглыхратә палата.**

Апсны Ахәахәтәра-ааглыхратә палата аиҳабы Тамилә Мырцхәлаа излалхәаз ала, раһыазаакәны, иахыа зыдунеи зыпсахыоу Геннади Гагәылиа иапшыргәла еиҗәан 2013 шыкәсазы ас еипш икоу аусмәацгәтә. Уи хыкәкы хадас иман ауаа рнапкымақәа, рчыс хаакәа рзыргәра. Раһыаза зхы алазырхәыз рхыпхәазара мацшәын - жәохәфәы ркынтә иназон. Анафс рхыпхәазара хәычы-хәычла иацло иалагеит.

Ари ацәыргәкәтә рхы аладырхәыр ауейт Апсны инхо, агәахәара змоу зегы, дара рхәтә рнапала икарто ачыс азыргәразы. Урт рхыпхәазарафә икан Ипшыоу Мшапы аламталазтәи ачыс хккәа реипш, еиуейцқым ачарыц хккәа, акаан лыжкәа, ақалмышь, ацыпцыыхәа ухәа ирацәаны. Иара убас ахәақәа рыдагы, арака иуцылон Анцәахатцаратә ныхәацәкәа, ацәашкәа, аапынраи ицәыртәуа еиуейцшымы ашәт хккәа, адекор хәа изышәтәу арцшзагәтә маҗәаркәа.

Ари ацәыргәкәтә зхы алазырхәыз дыруазәкәуп Мади́на Ашә-пәа. Уи лажәақәа рыла, аажәи хәба шыкәса раахыс ацыпцыыхәа ақәтәра лнапы алакуп. Иазгәалтәит ацыпцыыхәа а-хкыкыны ишыкәлто, араса - лыхи, акаан - лыхи. Урт зылышәуа ақалмышь, ажырызи, апсуа шылеи шракәу. Иара убас ацыпцыыхәа адагы, ақалмышь, ақалмышь ршәа, еиуейцшымы акаанлыхкәа кәлцоит. Иланаршыахейт изныкыкәа аһыахәкәа.

Ацыхәтәан далкаан, ацәыргәкәтә аҗәафәа иргәацхәз ачыс хаакәа рыкәтәфә Сандра Абрамиан.

